עשר הספירות ומשמעותן למעשה

שיעור 4 – ספירת הבינה

א. דברים פרק א׳, פסוק י״ג

הָבוּ לָכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וּנְבֹנִים וִידֻעִים לְשִׁבְטֵיכֶם וַאֲשִׂימֵם בְּרָאשֵׁיכֶם׃

רש״י: נבונים - מבינים דבר מתוך דבר. זו היא ששאל אריוס את רבי יוסי, מה בין חכמים לנבונים. חכם דומה לשולחני עשיר, כשמביאין לו דינרין לראות רואה, וכשאין מביאין לו יושב ותוהה. נבון דומה לשולחני תגר, כשמביאין לו מעות לראות רואה, וכשאין מביאין לו הוא מחזר ומביא משלו.

ב. ספר משלי פרק א׳, פסוק ה׳

יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסֶף לֶקַח וְנָבוֹן תַּחְבֻּלוֹת יִקְנֶה׃

רש״י: חכם - זה בעל השמועה; ונבון - מוסיף על ידיעת חכם שיודע להבין דבר מתוך דבר ומוסיף על שמועתו.

ג. תניא ליקוטי אמרים פרק י״ח:

הנה החכמה היא מקור השכל וההבנה והיא למעלה מהבינה שהוא הבנת השכל והשגתו והחכמה היא למעלה מההבנה וההשגה והיא מקור להן וזהו לשון חכמה כ״ח מ״ה שהוא מה שאינו מושג ומובן ואינו נתפס בהשגה עדיין ולכן מתלבש בה אור אין סוף ברוך הוא דלית מחשבה תפיסא ביה כלל.

ד. רבי יוסף ג׳יקטיליה, שערי אורה, שער תשיעי:

עמוק עמוק׳ הן ב׳ ספירות עליונות, הכתר והמחשבה שהיא דביקה בו, לפי שאין סוף וקץ וגבול ושיעור לעולם הרחמים, ואם ישיג המשיג בהם דבר - לא ימצאנו אלא על ידי הספירה הנקראת מ״י שהיא הבינה, וזהו ׳עמוק עמוק מ״י ימצאנו׳...

ואין מי שיוכל להתבונן בהם זולתי כמי ששואב מים בדלי מבאר עמוק שאין לו סוף, והדולה אינו נכנס בעצמו בבאר לדלות אלא בדלי שואב מים מן הבאר; כך אין כל בריה יכולה להתבונן בסוד עומק המחשבה אלא על ידי הבינה שהיא בדמיון הדלי שהיא נכנסת לשאוב מעומק באר המחשבה, והדולה עומד מחוץ, וסימן: ׳מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה׳ (משלי כ׳, ה׳), שאין דרך לדלות מים מעומק המחשבה אלא על ידי תבונה. והמבין זה יתבונן מה שאמרנו למעלה, שלא נכנס אדם לעולם לפנים מן הבינ״ה ואפילו משה רבינו ע״ה, ואם השיג כלום בב׳ הספירות העליונות, חוצה להם עמד ושאב מהן על ידי ספירת בינה.

ה. רמ״ק - פירוש לספר יצירה, פרק שני:

וענין ענ״ג נודע שהוא: עד״ין נה״ר ג״ן, דהיינו עדן כתר, נהר חכמה, גן בינה שבה נטיעות כל האצילות.

ו. רמ״ק - פרדס רימונים, שער ג׳, פרק ד׳:

עומק ראשית ועומק אחרית הם חכמה ובינה, כי חכמה נקרא ראשית כמבואר בפרק הקודם ובינה נקראת אחרית כי שם אחרית וסוף הדברים.

ז. רבי שמואל טולידנו, מבוא לחכמת הקבלה, חלק א׳, שער ג׳, פרק ה׳:

לכן מכונה החכמה ׳ישׁ׳ בנגוד לכתר הנקראת ׳אין׳ לרוב העלמה, כמו שכתוב ׳והחכמה מאין תמצא׳, והרי היא בחינת חומר הראשון שממנו נעשה הכל. וזה הטעם שממנה תחילת החיים, כמו שכתוב ׳והחכמה תחיה בעליה׳, וכן ׳ימותו ולא בחכמה׳, וכן חכם גימ׳ חיים... ובינה סוד הצורה, ובה ציור כל הדברים העתידים להתגלות. היא רמוזה באות ה׳ משמו ית׳ ב״ה, ואות זו בעלת ג׳ מרחקים, כי בבינה כלל מחשבת החכמה התפרט לפרטים רבים סוד רחם דידה, הבונה הולד כלול מרמ״ח איברים. לכן בה פנימיות הבנין העתיד להתגלות ממש למטה בסוד שבע ספירות התחתונות הנקראות שבע ספירות הבנין.

ח. מוהרנ״ת - ליקוטי הלכות, הלכות שילוח הקן, הלכה ד׳:

וְעִקַּר הַהוֹלָדָה וְהַהִתְגַּלּוּת שֶׁל כָּל דָּבָר הוּא עַל-יְדֵי בְּחִינַת בִּינָה שֶׁנִּקְרֵאת אֵם הַבָּנִים, כִּי אָז כְּשֶׁבָּא הַדָּבָר לִבְחִינַת הִתְבּוֹנְנוּת שָׁם נִגְמָר הַדָּבָר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וַאֲזַי יוֹצֵא הַדָּבָר וְנוֹלָד וְנִתְגַּלֶּה בָּעוֹלָם וַאֲפִלּוּ אַחַר כָּךְ כְּשֶׁנּוֹלָד וְנִתְגַּלֶּה הַדָּבָר עֲדַיִן כָּרוּךְ הִתְבּוֹנְנוּת הַשֵּׂכֶל אַחֲרָיו, כִּי כֵן הַדֶּרֶךְ בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁשֵּׂכֶל הָאָדָם מִתְבּוֹנֵן בְּהַדָּבָר גַּם אַחַר שֶׁיָּצָא לַפֹּעַל לְגַדְּלוֹ וּלְהַשְׁלִימוֹ בְּשִׁלְמוּת וְהוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ הָאֵם שֶׁמִּתְחִלָּה מִתְגַּדֵּל הַוָּלָד אֶצְלָהּ כָּל יְמֵי הַהֵרָיוֹן. וְאַחַר כָּךְ כְּשֶׁמַּגִּיעַ הַזְּמַן הַלֵּדָה וְהִיא מוֹלֶדֶת הַוָּלָד עֲדַיִן גַּם אַחַר כָּךְ הִיא כְּרוּכָה אַחַר הַוָּלָד לְהֵנִיקוֹ וּלְגַדְּלוֹ וּלְהַשְׁלִימוֹ, כְּמוֹ כֵן הוּא בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם שֶׁבַּתְּחִלָּה הַדָּבָר מִתְעַבֵּם בְּהִתְבּוֹנְנוּת הַשֵּׂכֶל בְּבְחִינוֹת עִבּוּר עַד שֶׁנִּגְמָר וְיוֹצֵא וּמִתְגַּלֶּה בִּבְחִינַת לֵדָה כַּנַּ״ל וְאַחַר כָּךְ עֲדַיִן הַהִתְבּוֹנְנוּת כָּרוּךְ אַחֲרָיו עַד שֶׁמַּשְׁלִים הַדָּבָר בִּשְׁלֵמוּת. וְעַל-כֵּן נִקְרֵאת בְּחִינַת בִּינָה אֵם הַבָּנִים כַּיָּדוּעַ.

ט. עץ חיים - שער מ״ב, פרק י״ג:

והענין בקיצור כי הנה הבינה היא אם הבנים ושומרת אותם ׳כנשר יעיר קנו וגו׳ יפרוש כנפיו יקחהו׳ כדרך העוף הפורש כנפיו ומכסה בניו שלא יקחום עופות אחרים.

י. זוה״ק - חלק ג׳, דף ד׳ ע״א

(יחסי חכמה ובינה - או״א) - תרין רעין דלא מתפרשין.

יא. זוה״ק חלק ג׳, דף י׳ ע״ב:

בינה - דינין מתערין מנה.

יב. רמ״ק - פרדס רימונים, שער ה׳, פרק ג׳

ועוד כי הרשב״י ע״ה פי׳ הפך זה באמרו כי דינין מתערין מסטרא דבינה כמו שנבאר בשער הנזכר מורה כי עילת הגבורה היא הבינה ומשם דינים.

יג. רבינו נחמן מברסלב - ליקוטי מוהר״ן, תורה מ״א

וְאֵין דִּין נִמְתָּק אֶלָּא בְּשָׁרְשׁוֹ, וְשֹׁרֶשׁ הַדִּינִים בְּבִינָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בַּזֹּהַר וַיִּקְרָא י׳): ׳בִּינָה דִּינִין מִתְעָרִין מִנַּהּ׳, ׳אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה׳ (מִשְׁלֵי ח׳, י״ד).

יד. רבי יעקב משה חרל״פ - אמרות טהורות, עמוד פ״ד

בכל ראש השנה ההויה כולה חוזרת לנקודתה הראשונה שעת התחוללותה, וכשם שאז ׳רצה הקב״ה לברוא את העולם במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים עמד ושיתף מדת הרחמים׳ (בר״ר יב), כן בכל ראש השנה ההויה כולה נשקלת אם כבר התעלתה למדת הדין. זהו עומק הדין המתגלה בימי ראש השנה, וביחוד ביום הראשון שהוא יומא דדינא קשיא. אם רצונו של יתברך היה לברוא בדין יודעים אנו שאין עונג כעונג הדין ואין חסד כהדין, אלא שכל העולם קטן הוא לקבל עונג כ״כ נרחב....

טו. רבי חיים מטשרנוביץ - באר מים חיים, פרשת ויגש

ונודע אשר כל עיקר המתקת הדינים הוא בשורשן שהוא בבחינת הבינה שממנה דינין מתערין, ובעצמה היא רחמים פשוטים, וכאשר נמתק הדין שמה אז נתבסמו כל העולמות ברחמים וכאמה כבתה מלאה רחמים וחסדים.

טז. דגל מחנה אפרים - פרשת מקץ

או יאמר ׳והנה שבע שבלים עולות בקנה אחד וגו״. יש בכאן סוד המתקת הדינין בשורשן כי ידוע שורש כל הדינים הוא מבינה כי מינה דינין מתערין וכשמעלין הדינים לשורשן שהוא עולם הבינה שם נמתקו כל הדינים, ויש להסביר הדבר כי ידוע שהדינים הם בסוד ל״ט מלאכות ונגד זה יש ל״ט קללות והיינו כי כל מלאכה הוא צמצום כי קודם שעושה המלאכה מחשבתו מתפשטת בכמה ענינים וכשעושה כל דבר מלאכה אזי מצמצם מחשבתו כולו בתוך אותו הדבר וזהו דרך משל, והסוד הוא שמזה נמשך דינים כשנופל לבחינת צמצום כי כל צמצום הוא דין כידוע וכשמעלים הדינים לעולם הבינה היינו לעולם המחשבה ושם אין פירוד כלל כי שם נכללו ונתאחדו כל הז׳ ספירות ואין בהם פירוד כלל להיות חסד וגבורה וכו׳ רק הכל נכללו ונתאחדו כאחד מחמת שיצאו מן הצמצום שהוא עולם הפירוד ובאו לעולם הבינה שהוא עולם המחשבה והמחשבה הוא אין סוף ולכך שם נמתקו כל הדינים, ויש לומר שזה מרומז בפסוק ׳והנה שבע שבלים׳ היינו ז׳ שבלים שהם ז׳ ימי הבנין שאדם צריך לעלות בהן, ׳עולות׳ יש להם עליה, ׳בקנה׳ היינו כשמעלים אותם לקנה שהוא קנה חכמה קנה בינה שהם המוחין אז יש להם עליה והיינו אחד מפני ששם נכללו ונתאחדו כולם כאחד ואין שום פירוד כלל ושם יתפרדו כל פועלי און ונמתקו כל הדינים והבן היטב.

יז. רבי יוסף ג׳יקטיליה - שערי אורה, שער שמיני

והנה ספירת המלכות היא בית קיבול לכל הברכות הבאות מספירת הבינה, ולפיכך זו דוגמת זו. ושתיהן, בינה ומלכות, הן סוד שתי ההי״ן אשר בשם יהו״ה יתברך: ה״א ראשונה, בינה, ה״א אחרונה, מלכות. והנה המלכות מקבל סוד שפע הברכות הנמשכות מן הבינה, כמו שפירשנו, ולפיכך זו שמיטה וזו יובל; זו שכינה עילאה וזו שכינה תתאה; זו אם עילאה וזו אם תתאה; זו בית שער לספירות עליונות וזו בית שער לספירות התחתונות; על ידי ה׳ ראשונה מקבלות ברכות שאר כל הספירות ועל ידי ה׳ אחרונה מקבלים ברכות וקיום כל הנמצאים הנבראים; זו נקראת תהילה וזו נקראת תפילה; זו נקראת כיפור וזו נקראת כיפורים; זו נקראת שמינית וזו נקראת שמינית, מלמעלה למטה מלכות שמינית, מלמטה למעלה בינה שמינית, לפי ששתי הספירות העליונות כלולות בבינ״ה, כמו שפירשנו, וזהו סוד: ׳ביום השמיני עצרת תהיה לכם׳ (במדבר כ״ט, ל״ה), וכבר ביארנו למעלה.

יח. האדמו״ר מקאמרנא - נצר חסד, פרק ו׳, משנה ב׳

וארך רוח. סוד בינה, תשובה, כי שם נמתקין הגבורות בשרשן. שרש בינה אמת, מספר ׳וארך רוח׳. הרחבת הלב, לב שמח, לסבול הכל בסבלנות גדולה ואל יהי נח לכעוס. ויהרהר בתשובה כל ימיו, ויהיה ליבו נשבר בתשובה ויאיר עליו הבינה. ובסוד ׳וירח ה׳ את ריח׳ יתמתקו הדינים, בסוד וארך רוח, וממתיק גם חלק הרע שבו, ויצר הרע נעשה יצר טוב מלאך קדוש.

יט. הקדמת תיקוני זוהר, דף יז

בינה ליבא ובה הלב מבין.